

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 25 november 2021

Mål nr

Ö 2854-21

KLAGANDE

FSI

Ombud: Advokat TN

SAKEN

Uteslutning ur Sveriges advokatsamfund

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Sveriges advokatsamfunds disciplinnämnds beslut 2021-04-30 i ärende
D-2020/2092

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

FSI har yrkat att Högsta domstolen upphäver Sveriges advokatsamfundets disciplinnämnds beslut att utesluta henne ur Advokatsamfundet.

Disciplinnämnden har motsatt sig att beslutet upphävs. För det fall att Högsta domstolen skulle upphäva beslutet har nämnden yrkat att FSI i stället tilldelas en varning, förenad med en straffavgift om 50 000 kr.

SKÄL

Bakgrund

1. FSI var vid tingsrätten förordnad som offentlig försvarare för HS. Han och ett flertal andra personer åtalades för grovt narkotikabrott bestående i att de tillsammans och i samförstånd hade bedrivit försäljning av narkotika. HS var häktad i målet och åklagaren hade, med rättens tillstånd, beslutat om restriktioner avseende HS:s kontakter med omvärlden.
2. Medan huvudförhandlingen i målet fortfarande pågick entledigade hovrätten FSI från uppdraget som försvarare. Enligt hovrätten hade hon åsidosatt sina plikter som offentlig försvarare genom att förmedla två brev till HS från dennes flickvän.
3. Med anledning av bl.a. hovrättens beslut inledde Advokatsamfundet ett disciplinärende mot FSI.
4. Advokatsamfundets disciplinnämnd har genom det överklagade beslutet funnit utrett att FSI under den tid då HS satt häktad med restriktioner hade *dels* överlämnat två brev från HS:s flickvän – i beslutet benämnda ”bilaga 4” och ”bilaga 5” – till honom, *dels* överlämnat ett brev från HS till flickvännen, *och dels* förmedlat information från HS till flickvännen om musik som han önskade få tillgång till i form av cd-skivor. Genom sitt handlande hade FSI, enligt nämnden, allvarligt åsidosatt god advokatsed. Nämnden, som bedömde

att omständigheterna var synnerligen försvårande, beslöt att hon skulle uteslutas ur Advokatsamfundet enligt 8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken och förordnade att beslutet skulle verkställas genast.

Frågan i målet

5. Frågan i målet är i vilken utsträckning en offentlig försvarare kan förmedla brev och andra meddelanden till och från en klient som sitter häktad med restriktioner.

Rättsliga utgångspunkter

Advokaters uppdrag och disciplinära ingripanden mot advokater

6. Enligt 8 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken ska en advokat i sin verksamhet redbart och nitiskt utföra de uppdrag som har anförtrotts honom eller henne och iaktta god advokatsed. Av 21 kap. 7 § följer att advokater, när de uppträder som försvarare, med nit och omsorg ska tillvarata den miss-tänktes rätt och i detta syfte verka för sakens rätta belysning.

7. I 8 kap. 7 § första stycket finns bestämmelser om disciplinära ingripanden när en advokat uppsåtligen gör orätt i verksamheten eller annars förfar oredligt. I sådana fall ska advokaten som huvudregel uteslutas ur Advokatsamfundet. Om omständigheterna är mildrande, får han eller hon i stället tilldelas en varning. I paragrafens andra stycke regleras de fall då en advokat annars åsidosätter sina plikter. Advokaten får då tilldelas en varning eller erinran. Även i dessa fall kan advokaten uteslutas ur samfundet men det förutsätter att omständigheterna är synnerligen försvårande. Om det finns särskilda skäl får – enligt paragrafens tredje stycke – en varning förenas med en straffavgift om lägst 1 000 kr och högst 50 000 kr.

Restriktioner och enrumsprivilegiet

8. Om rätten beslutar att häkta någon, ska den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden ska få inskränkas. Från och med den 1 juli 2021 ska rätten inte längre pröva om ett generellt tillstånd till restriktioner ska meddelas utan i stället om ett tillstånd till restriktioner av visst slag ska meddelas. Tillstånd får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning. (Se 24 kap. 5 a § rättegångsbalken i dess lydelse före den 1 juli 2021, jfr lydelsen enligt SFS 2021:285.)

9. Det är åklagaren som inom ramen för ett beslutat tillstånd om restriktioner avgör vilka faktiska inskränkningar som ska beslutas (se 6 kap. 1–3 §§ häkteslagen, 2010:611, jfr prop. 2019/20:129 s. 56). Det är också åklagaren som beslutar vilka lättnader och undantag som kan medges. En prövning görs i varje enskilt fall om en viss kontakt, t.ex. ett telefonsamtal eller ett brev, ska tillåtas.

10. Den som är gripen, anhållen eller häktad har i princip utan undantag rätt att träffa sin försvarare, förutsatt att försvararen är advokat. Om den misstänkte har rätt att träffa sin försvarare, ska det få ske i enrum. (Se 21 kap. 5 och 9 §§ rättegångsbalken). Det gäller även om åklagaren har meddelat restriktioner som begränsar den misstänktes kontakter med omvärlden.

Närmare om enrumsprivilegiet och god advokatsed

11. Försvararens rätt att få tala i enrum med sin klient ("enrumsprivilegiet") är av stor betydelse för klienten. Rättigheten är också viktig för att advokaten på bästa sätt ska kunna fullgöra sitt uppdrag. (Jfr "Restriktioner och faxmeddelanden" NJA 1991 s. 293 och "Advokaten och alibivittnet" Högsta domstolens beslut den 13 juli 2021 i mål Ö 5090-20.)

12. Om klienten är häktad med restriktioner, får försvararen inte utnyttja enrumsprivilegiet för att – utan tillstånd från åklagaren – förmedla uppgifter från klienten till en utomstående eller för att förmedla uppgifter från en utomstående till klienten.

13. Denna princip har emellertid ansetts inte vara helt utan undantag. I rättsfallet ”Restriktioner och faxmeddelanden” angav Högsta domstolen att den inte gäller ifråga om uppgifter som uppenbart är harmlösa och inte kan leda till att brottsutredningen försvåras. Här måste emellertid beaktas att också uppgifter som framstår som intetsägande, vardagliga eller på annat sätt som harmlösa kan innehålla kodad eller annars svårbedömd information. Det är därför regelmässigt mycket svårt att avgöra om uppgifter är av harmlöst slag.

14. Med hänsyn till det som nu har sagts finns det i praktiken inte något utrymme att förmedla meddelanden som har karaktären av brev eller uppgiftssamling av motsvarande art och omfattning. Att försvararen själv anser att uppgifterna är harmlösa spelar då ingen roll, eftersom det i dessa fall bör vara åklagarens, inte försvararens, sak att bedöma om uppgifterna är av harmlös karaktär. Det innebär att försvararens möjlighet att – utan att åsidosätta god advokatsed – förmedla uppgifter får anses vara begränsad till *dels* kortfattade hälsningar som saknar egentligt informationsinnehåll, *dels* andra mycket korta muntliga eller skriftliga meddelanden som utan minsta tvivel är av harmlös natur.

15. Det kan tilläggas att vad som nu har sagts även kan ha bäring på situationer då advokatens klient sitter häktad utan restriktioner. Det är givetvis aldrig förenligt med god advokatsed att förmedla ett meddelande till eller från en häktad klient om åtgärden är ägnad att främja orätt, t.ex. om den skulle kunna underlätta fortsatt brottslighet eller undanhållande av egendom. Så är fallet även när meddelandet skulle kunna förmedlas utan advokatens hjälp.

16. Missbruk av enrumsprivilegiet, däribland förmedling av brev, har i praxis i regel sanktionerats genom de disciplinära bestämmelserna i 8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken, även i allvarliga fall. Emellertid går det inte att dra någon alldeles skarp gräns mellan tillämpningsområdet för paragrafens första respektive andra stycke när det är fråga om en uppsåtlig och mycket allvarlig avvikelse från god advokatsed (jfr ”Information till medmisstänkt” NJA 2001 s. 535). Detta fall aktualiserar emellertid inte en tillämpning av paragrafens första stycke.

17. Vid valet av disciplinär åtgärd bör det beaktas att missbruk av detta slag i allmänhet utgör ett mycket allvarligt åsidosättande av god advokatsed. Av betydelse i det enskilda fallet är bl.a. vilka bevekelsegrunder som försvararen har haft för sitt handlande, arten och omfattningen av de uppgifter som har förmedlats och om handlandet har upprepats. Allvaret i överträdelsen ökar givetvis med risken för att förmedlingen av uppgifterna försvårar brottsutredningen (jfr ”Advokaten och alibivittnet” p. 32). Det finns dock anledning att se mycket allvarligt även på förmedling av brev som i efterhand visar sig ha varit harmlösa.

Bedömningen i detta fall

Har FSI åsidosatt god advokatsed?

18. Såsom FSI själv har vidgått förmedlade hon under den tid som HS satt häktad med restriktioner två brev till HS från dennes flickvän. Av utredningen framgår att det påträffades tre brev från flickvännen i hans cell. Det får anses utrett att ett av dessa brev – i disciplinnämndens beslut benämnt ”bilaga 3” – hade passerat åklagarens och polisens brevgranskning. Det måste därför ha varit de två andra breven – ”bilaga 4” och ”bilaga 5” – som FSI förmedlade till HS. Båda breven var flera sidor långa.

19. Det är också, genom FSI:s egna uppgifter, klarlagt att hon på HS:s begäran gjorde en lista över artister och låtar som HS sade sig vilja lyssna på och lämnade över listan till flickvännen.

20. Flickvännen skrev i ett av breven till HS att ”jag fick ditt brev igår av din advokat efter rättegången”. Formuleringen kan inte tolkas på annat sätt än att flickvännen hade erhållit ett brev från HS genom FSI. Utredningen ger i och för sig inte något närmare besked om innehållet i detta brev. Det kan emellertid ändå, genom de kommentarer som flickvännen lämnade i sitt svarsbrev, utläsas att HS i sitt brev hade lämnat upplysningar av flera olika slag.

21. De två breven från flickvännen framstår i och för sig för en utomstående betraktare som harmlösa. Det har inte heller framkommit att vare sig brevet från HS till flickvännen eller musiklistan innehöll information som var ägnad att försvåra utredningen. Med hänsyn till meddelandenas art och omfattning var det emellertid inte möjligt att säkert bedöma om de innehöll någonting som exempelvis kunde skada brottsutredningen. Det ankom därför inte på FSI att på egen hand bedöma om meddelandena var förenliga med de restriktioner som gällde för HS. Genom att likväl förmedla meddelandena har hon åsidosatt god advokatsed.

Vilken disciplinär åtgärd ska väljas?

22. Vid valet av disciplinär åtgärd ska till en början beaktas att FSI av allt att döma handlade utan ont uppsåt. Det ska också beaktas att meddelandena, såvitt framkommit, inte fick någon negativ inverkan på brottsutredningen eller på annat sätt orsakade skada.

23. Mot detta måste emellertid vägas att det rörde sig om överträdelser av en för en försvarare mycket central handlingsnorm. Det måste ha stått klart för FSI att i vart fall förmedlingen av breven gick långt utöver över gränsen för

vad som kunde accepteras. Eftersom det var fråga om flera meddelanden, förmedlade vid olika tillfällen, kan hennes handlande inte heller tillskrivas tillfällig tanklöshet. Även om meddelandena inte förefaller ha fått någon betydelse för brottsutredningen kunde hon, när meddelandena förmedlades, inte utesluta att så skulle bli fallet. Till bilden hör att målet gällde grov narkotikabrottslighet som enligt åtalet hade begåtts av flera personer tillsammans och i samförstånd och i organiserad form samt att HS i målet endast hade erkänt viss mindre befattning med narkotika. Omständigheterna gav därför anledning att räkna med en påtaglig kollusionsfara.

24. Vid en samlad bedömning framstår omständigheterna kring förmedlingen av meddelandena som synnerligen försvårande. Det var därför riktigt av disciplinnämnden att utesluta FSI ur Advokatsamfundet.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Kerstin Calissendorff, Svante O. Johansson, Sten Andersson (referent) och Johan Danelius
Föredragande har varit justitiesekreteraren Josefine Wendel